

Класичний та посткласичний етапи розвитку уявлень про глобальні конфлікти

Я.С. ПИЛИПЕНКО

Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна

Авторське резюме

У статті проаналізовані концепції вивчення сутності конфлікту, які розподіляються на дві основні традиції: традицію розуміння конфлікту як соціальної патології та традицію розуміння конфлікту як природного соціального явища. Засновниками першої традиції є О. Конт та К. Маркс, представниками другої традиції Г. Зіммель та інші. Виокремлено в рамках зазначених традицій декілька основних підходів щодо сутності конфліктів, а саме: функціональний, прагматичний, інтеракціоністський та аксіологічний. Автором детально розглянуто процес трансформації класичних традицій сутності конфліктів на конфлікти макрорівня. Констатується, що перехід від локального до глобального рівня конфліктів протікає на мезорівні, тобто глокальному рівні. Визначена необхідність дослідження не тільки впливів глобальних конфліктів на суспільство, але і розробки методів та технологій регулювання і ефективного управління наслідками цих конфліктів. Визначено три етапи розвитку уявлень про сутність конфлікту: класичний етап (О. Конт, К. Маркс), посткласичний етап (П. Штомпка, Н. Луман) та мультипарадигмальний етап, який ще тільки починає формуватися сучасними дослідниками (І. Бекешкіна, А. Ручка, Є. Головаха та ін.), які досліджують гібридні, комплексні та кроссферні війни.

Ключові слова: конфлікт; глобальний конфлікт; класи; класова боротьба; соціальна нерівність; між-національні відносини

Classical and post-classical stages of development of ideas on global conflicts

Y.S. PILIPENKO

Zaporizhzhya national university, Zaporizhzhya, Ukraine

Abstract

The article analyzes the concept of the classic study of the essence of the conflict. These concepts of understanding the nature of conflict, the author proposes to classify on the basis of developed by T. Schelling, who considered that «the main dividing line is between those that treat conflict as a pathological state and study its causes and solutions, and those that take conflict for granted and study the related behavior». So, according to this classification, concepts divided on such traditions: the tradition of understanding of the conflict as a social pathology (O. Kont), and the tradition of understanding of the conflict as a natural social phenomenon (G. Zimmel). Singled out within these traditions are the main approaches to the nature of conflict: functional, pragmatic, interactionist and axiological.

According to the functional approach (G. Zimmel), conflicts fulfill certain positive features. A pragmatic approach (L. Coser) considers conflicts as a necessary part of society as if they carry any benefit. Conflict as threat to the security value is considered by axiological approach (G. Lutsishin). Conflict as a reaction to society answers - is the essence of interactionist approach (W. Thomas).

The author discussed in detail the process of transformation of the essence of the classical traditions of conflict at the macro-level conflicts. It is noted that the transition from local to global level conflict takes on meso-level, ie global. The necessity of the study not only the impact of global conflicts in the society, but also the development of methods to control and effective management of the consequences of these conflicts.

Moreover, the author focuses on the fact that, despite the large number of attempts to create a new theoretical foundation in the study of problems of regulation of global conflicts a complete picture of the problem has not yet been created. Creation a complete picture of lighting the problem of control global conflicts requires an interdisciplinary approach.

Postclassic stage in the study of the nature of global conflict is ended, and now begins a new multiparadigmatic stage, which presented the works of modern researchers, such as I. Bekeshkina, A. Belokobylski, V. Glazunov, Ye. Golovakha, R. Dodonov, M. Lepskiy, A. Ruchka, R. Khalikov and others. At this stage, the study of hybrid, integrated and cross-spherical wars and formed multilateral diplomacy as a solution to wars.

Thus, in the history of the development of ideas about the nature of the conflict, it is possible to allocate three stages. The first stage is a classic, it representatives of which are O. Conte, K. Marx, G. Zimmel. The second stage is post-classical, represented by such scholars as P. Sztompka, G. Lutsishin, N. Luhmann, M. Zelenkov, V. Zavalniuk. The third stage is multi-paradigmatic, not formed yet, but actively developed by modern sociologists as I. Bekeshkina, Ye. Golovakha, A. Ruchka and other.

Keywords: conflict; global conflict; classes; class struggle; social inequality; international relations

Классический и постклассический этапы развития представлений о глобальных конфликтах

Я. С. ПИЛИПЕНКО

Запорожский национальный университет, Запорожье, Украина

Авторское резюме

В статье проанализированы концепции изучения сущности конфликта, которые делятся на две основные традиции: традицию понимания конфликта как социальной патологии и традицию понимания конфликта как естественного социального явления. Основателями первой традиции являются О. Конт и К. Маркс, представителями второй традиции Г. Зиммель и другие. Выделены в рамках указанных традиций несколько основных подходов к сущности конфликтов, а именно: функциональный, прагматический, интеракционистический и аксиологический. Автором подробно рассмотрен процесс трансформации классических традиций сущности конфликтов на конфликты макроуровня. Констатируется, что переход от локального к глобальному уровню конфликтов протекает на мезоуровне, то есть глокальном уровне. Определена необходимость исследования не только влияния глобальных конфликтов на общество, но и разработки методов и технологий регулирования и эффективного управления последствиями этих конфликтов. Определены три этапа развития представлений о сущности конфликта: классический этап (О. Конт, К. Маркс), постклассический этап (П. Штомпка, Н. Луман) и мультипарадигмальный этап, который еще только начинает формироваться современными исследователями (И. Бекешкина, А. Ручка, Е. Головаха и др.), которые исследуют гибридные, комплексные и кросссферные войны.

Ключевые слова: конфликт; глобальный конфликт; классы; классовая борьба; социальное неравенство; межнациональные отношения

Постановка проблеми. У процесі свого цивілізаційного розвитку людство постійно зустрічається з різноманітними конфліктами. Глобалізаційні процеси ставлять питання про глобальні та масові конфлікти, а не про локальні, але в той же час в соціології конфлікту немає достатньо досліджень щодо специфіки конфліктів глобального рівня. Саме тому постає необхідність аналізу класичних уявлень про сутність та специфіку конфліктів, задля застосування цих знань стосовно глобальних конфліктів.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні дослідження глобальних конфліктів ґрунтуються на доробках таких видатних дослідників, як О. Конт, К. Маркс, Г. Зиммель, Р. Дарендорф та ін. Класичні традиції розгляду конфліктів, стали підґрунтям для створення концепцій сучасними дослідниками. Так розгляд глобальних конфліктів як соціальних патологій представлений у концепціях П. Штомпки, С. Смульського та І. Федірко. Традицію розгляду конфлікту як природного соціального явища продовжували зарубіжні дослідники Н. Луман, Г. Беккер, Е. Лемерт, вітчизняні дослідники В. Завальнюк, М. Зеленков, які вказували на позитивні функції глобальних конфліктів, та Г. Луцишин, яка розглядала негативний вплив глобальних конфліктів.

Мета дослідження – розглянути класичні та посткласичні уявлення про глобальні конфлікти.

Виклад основного матеріалу. Поняття «конфлікт» з'являється в соціології на межі XIX-XX ст. Етимологічний сенс поняття «конфлікт» має походження від латинського слова «conflictus» – зіткнення. Поняття «конфлікт» вживається в таких значеннях: конфлікт як серйозна розбіжність (аксіологічне значен-

ня); конфлікт як суперечка (комунікативне значення); конфлікт як активна незгода (праксеологічне значення); конфлікт як протилежність думок та принципів (пізнана закономірність) (гносеологічне значення); конфлікт як невід'ємна частина життя (онтологічне значення).

Конфлікти в глобальному вимірі також містять у собі вищевказані значення. В своєму дослідженні ми визначаємо глобальний конфлікт як конфлікт, спричинений взаємозв'язками та відносинами між глобальними суб'єктами, який характеризується транснаціональними зіткненнями інтересів, думок та принципів. Для розгляду визначеного смислового поля поняття «глобальний конфлікт» необхідно перейти до аналізу класичних соціологічних уявлень про сутність конфліктів.

Класичний етап соціологічних уявлень про сутність конфліктів представлений декількома традиціями. Засновником традиції розуміння конфлікту як соціальної патології був О. Конт. Він створює позитивну філософію, для якої «порядок становить завжди основну умову прогресу, і, навпаки, прогрес є необхідною метою порядку» [6, с. 256] та згідно з якою людство має пройти три інтелектуальні стадії розвитку для того, щоб створити позитивне суспільство. В цьому новому позитивному суспільстві революції та конфлікти будуть зайвими та виступатимуть як певні види соціальних патологій. Проте О. Конт вважає, що конфлікти все одно існуватимуть в суспільстві і «єдине нормальне вирішення звичайних спорів, що виникають між робітниками і підприємцями, можливо лише шляхом посередництва шановним усіма філософським авторитетом» [7, с. 31]. Отже, він засновує традицію протиставлення порядку і патології, яку в подальшому розвиватиме

К. Маркс. К. Маркс вважав, що конфлікт між класами є неминучим та революційним шляхом зміни суспільства. На його думку, диференціація суспільства на класи породжує ситуацію експлуатації однієї людини іншою. Ця ситуація призводить до того, що «існування різних класів породжує неминучий і постійно зростаючий антагонізм між ними, вони розривають суспільство на частини і готують громадянську війну» [9, с. 424]. Згідно з марксистською традицією в розумінні сутності конфліктів, виникнення класів є історичним явищем, а класова боротьба виступає рушійною силою розвитку суспільства. Конфлікти, які виникають між класами в суспільстві, ведуть до соціальних змін.

На противагу традиції розуміння конфлікту як соціальної патології, з'являється традиція розуміння конфлікту як природного соціального явища. В рамках цієї традиції Г. Зіммель осмислює позитивні функції конфліктів у житті суспільства. Він розглядає конфлікт як «форму громадського з'єднання, яка здійснює стабілізуючі та інтегруючі функції у суспільстві» [5, с. 536] та вважає, що конфлікти неможливо розв'язати, адже вони представляють необхідну універсальну властивість соціального життя. Згідно з Г. Зіммелем суспільство є цілісним, а не інтернаціональним як у К. Маркса.

Послідовником Г. Зіммеля був Л. Козер, який намагався довести, що конфлікти не протиставляються порядку в суспільстві, а є невід'ємною частиною цього порядку. Він вважав, що навіть відкритий конфлікт за певних умов сприяє збереженню життєвості і стійкості інституціоналізованих зразків соціальної організації [14, с. 163]. Його концепція має прагматичний зміст, адже в її центрі знаходиться конфлікт як такий, що несе в собі користь суспільству. Отже, якщо О. Конт та К. Маркс протиставляли порядок в суспільстві конфліктам як соціальним патологіям, то Г. Зіммель та Л. Козер розвивають розуміння конфлікту, як соціального явища, невід'ємної частини суспільного порядку.

Подальші дослідження сутності конфлікту, як соціологічного явища, представлені інтеракціоністським підходом, засновником якого є У. Томас, а послідовниками виступають Г. Беккер та Е. Лемерт. Згідно з цим підходом, конфлікти та соціальні проблеми є наслідком суспільної або соціальної реакції і соціального контролю. Суспільна реакція «наклеювання ярликів» підсилює поведінку, що порушує правила і сприяє загостренню відповідних соціальних проблем [12, с. 242]. Ґрунтуючись на традиції розуміння конфліктів як природного соціального явища, інтеракціоністи появу конфліктів пов'язують з відповіддю на реакцію суспільства.

Ці традиції розуміння сутності конфлік-

ту ми пропонуємо класифікувати на засадах розроблених Т. Шеллінгом, який вважав, що «основна лінія розділу пролягла між тими з них, які відносяться до конфлікту як до патологічного стану і вивчають його причини та способи усунення, і тими, які приймають конфлікт як даність і вивчають пов'язану з ним поведінку» [16, с. 15]. Отже, керуючись такою класифікацією до першої традиції ми відносимо О. Конта та К. Маркса, які розглядають конфлікт як патологічний стан, друга традиція представлена концепціями Г. Зіммеля, Л. Козера та У. Томаса.

Представником традиції розгляду конфлікту як даності є Р. Дарендорф. Він вважав, що конфлікт є визначальним чинником будь-якого суспільного об'єднання – від невеликої групи до суспільства загалом. В такій оптиці розгляду дійсність постає як процес конфліктів з приводу авторитету в різних типах об'єднань, що безперервно повторюється: «Не наявність, а відсутність конфлікту є чимось дивним і ненормальним» [10]. У продовженні він пише про те, що конфлікт не може бути вирішеним або подавленим, його можливо тільки регулювати, але «конфлікти не зникають за допомогою їх регулювання; вони необов'язково одразу стають менш інтенсивними, але в такій мірі, в якій їх вдається регулювати, вони стають контрольованими, і їх творча сила стає на службу поступового розвитку соціальних структур» [1, с. 145]. Саме звідси у Р. Дарендорфа береться ідея принципової регульованості та керованості конфліктами за допомогою переговорів, посередництва та арбітражу.

Отже, класичний етап у розвитку уявлень про сутність конфліктів представлений двома основними традиціями: розуміння конфлікту як соціальної патології (О. Конт, К. Маркс) та розуміння конфлікту як природного соціального явища (Г. Зіммель, Л. Козер, Р. Дарендорф). На цих доробках ґрунтуються дослідження науковців посткласичного етапу в розвитку уявлень про глобальні конфлікти.

Значний стрибок у розвитку науки і техніки спричинив зміни у соціальній взаємодії людей, в їх потребах. Розповсюдження інформаційних технологій по всьому світу створює небезпеку виникнення глобальних конфліктів. Перехід від локального до глобального рівня конфліктів відбувається або вертикальним рухом, або протікає на мезорівні, тобто глокальному. Все це детермінує розгляд науковцями конфліктів, на принципово нових засадах. Саме тому, ґрунтуючись на класичних традиціях розгляду сутності конфліктів, в соціології міжнародних відношень та соціології політики починають виникати концепції щодо сутності конфліктів глобального рівня.

Одним з прикладів таких концепцій є розробка А. Здравомислова, який пише про те, що «локальні інтереси все в більшій мірі про-

низуються глобальними проблемами, а деякі з локальних проблем несподівано набувають глобального значення» [3, с. 225]. Така складність природи конфліктів вимагає багаторівневого аналізу конфліктів як на мікро-, так і на макрорівнях, «у зв'язку з цим одне з найбільш складних теоретичних завдань пов'язане із з'ясуванням механізмів взаємовідношень конфліктів на таких рівнях» [3, с. 133].

Поява конфліктів на глобальному рівні провокує і розширення масштабу їх впливу. Ґрунтуючись на традиції розуміння конфлікту як соціального явища, але вже в глобальному масштабі, С. Смульський, вказує на те, що «люди повинні не тільки звертати увагу на конфлікти як на факт дійсності, але і навчитися керувати ними» [11, с. 5, 7]. Сучасні представники традиції розуміння конфлікту як патології також звертають увагу на необхідність керування глобальними конфліктами.

Так український дослідник І. Федірко звертає особливу увагу на те, що «сучасний досвід засвідчив перспективність розробки і використання технологій врегулювання конфліктів, які включають у себе відповідні засоби, методи впливу, численні тактичні прийоми» [15, с. 65]. Отже, автор аналізує зміст і основні чинники соціально-політичних конфліктів, їхні прояви у сучасному українському суспільстві. Неструктурованість сучасного суспільства він визначає як основну причину виникнення конфліктів, тож вирішення цих конфліктів можливо лише при наведенні ладу в суспільстві.

Вагомий вклад у дослідження сутності глобальних конфліктів та методів їх врегулювання зробив М. Зеленков, який, використовуючи функціональний підхід, говорить про те, що «конфлікти виконують ряд позитивних функцій у процесі міжнаціональних відносин. Вони забезпечують загальний прогресивний рух до зближення націй, і цим сприяють єдності соціальних утворень, зміцненню норм і соціальних цінностей» [4, с. 43].

Відповідно до теорії автора, для врегулювання конфліктів глобального масштабу кожна держава повинна мати концепцію національної політики, яка мала б комплексний підхід до нейтралізації небезпек у міжнародних відносинах.

Український дослідник В. Завальнюк вважає, що «глобальні події, що відбувалися протягом ХХ – поч. ХХІ ст., кардинально змінили ситуацію на планеті. Мову слід вести про новітню добу всесвітньої історії, що характеризується утвердженням нового економічного й політичного порядку, прогресивними демократичними змінами у світі та водночас наростанням глобальних і локальних конфліктів та проблем» [2, с. 7]. У зв'язку зі збільшенням кількості глобальних конфліктів необхідно переглянути відношення до них, адже якщо зов-

нішньо вони створюють дисгармонію, то внутрішньо можуть нести користь. Таким чином, автор, ґрунтуючись на концепції Л. Козера, не протиставляє суспільний порядок та конфлікти, а розглядає глобальні конфлікти з боку прагматичного підходу, згідно з яким, вони не просто є частиною суспільного порядку, а ще можуть бути корисними суспільству.

На протигагу цій точці зору Г. Луцишин вказує на те, що «в умовах глобалізації конфлікти створюють значну загрозу людству, вони здатні до швидкої ескалації, перетворення на великомасштабні війни з усіма трагічними наслідками» [8, с. 129, 132]. Таким чином, вона вважає, що глобальні конфлікти несуть в собі загрозу та негативний вплив на глобальне суспільство. Розглядаючи конфлікти як загрозу, та ставлячи їх на протигагу безпеці, Г. Луцишин застосовує аксіологічний підхід до розуміння глобальних конфліктів.

Велика кількість концепцій сутності глобальних конфліктів не дає загальної картини цієї проблематики. Є. Стрельцов говорить про те, що «потрібна розробка певних більш загальних теорій, концепцій, які зможуть надавати більш загального визначення різним соціально-складним явищам, встановлення у них єдиних ознак, схожих рис та ін.» [13, с. 136]. Автор зосереджує увагу на тому, що глобальні конфлікти повинні регулюватися, але для того, щоб керувати ними, необхідне теоретичне підґрунтя, яке наразі тільки починає розроблятися різними науковцями. Сучасні глобальні конфлікти останнім часом розглядаються у концепції керованого хаосу і концепції гібридних війн, що особливе розгалуження отримала в українських дослідженнях після військового конфлікту на сході України та потребує подальшого дослідження.

Висновки. Таким чином, основними традиціями в розгляді сутності конфліктів, на яких ґрунтуються сучасні концепції глобальних конфліктів, є традиція соціальної патології та традиція природного соціального явища.

Перша традиція, представниками якої є О. Конт та К. Маркс розглядає суспільство як організм, а різноманітні конфлікти, які в ньому виникають є перешкодою в його нормальному функціонуванні. Аналізуючи даний підхід М. Лепський включає до його представників Ч. Бута, Б. Раунтрі, Е. Дюркгайма та С. Сміта [12, с. 239]. Друга традиція представлена доробками Г. Зіммеля Л. Козера, згідно з нею конфлікти є природними соціальними явищами, та не протиставлені суспільному порядку, а виступають його частиною. Проаналізувавши основні традиції та концепції класичного і посткласичного етапів у розвитку уявлень про глобальні конфлікти ми пропонуємо виокремити такі підходи в дослідженні сутності глобальних конфліктів. (Табл.1)

Посткласичний етап у дослідженні сутності

Таблиця 1.

Етапи розвитку уявлень про глобальні конфлікти	Традиція соціальної патології	Традиція природного соціального явища	
		Функціональний підхід	Прагматичний підхід
Класичний етап	О. Конт та К. Маркс вважали конфлікти перешкодами в нормальному розвитку суспільства.	Згідно з цим підходом конфлікти виконують певні необхідні функції в суспільстві. Г. Зіммель вважав, що конфлікти виконують стабілізуючу та інтегруючу функції в суспільстві.	Підкреслюється необхідність існування конфліктів в суспільстві. Л. Козер вважав, що конфлікти повинні існувати в суспільстві для збереження життєвості і стійкості.
Посткласичний етап	П. Штомпка розглядає соціальні зміни як травми, та вважає, що передумовами виникнення травм є розкол та конфлікти. ¹ Аксиологічний підхід в розумінні сутності глобальних конфліктів Г. Луцишин, яка розуміє конфлікти як загрозу безпеки.	Н. Луман вважав, що конфлікти виконують комунікативну функцію в суспільстві, а не становлять загрозу комунікації. ² М. Зеленков, окрім інтегруючої функції, наділяє конфлікти функцією зміцнення норм і цінностей.	В. Завальнюк вважає, що конфлікти не просто сприяють життєвості, а вони також сприяють розвитку суспільства.

глобальних конфліктів завершується та наразі починається новий мультипарадигмальний етап, який представлений доробками сучасних дослідників, таких як І. Бекешкіна, О. Білокобильський, В. Глазунов, Є. Головаха, Р. До-

донов, М. Лепський, А. Ручка, Р. Халіков та інші. На цьому етапі відбувається дослідження гібридних, комплексних та кроссферних війн та формується мултилатеральна дипломатія, як спосіб вирішення таких війн.

ПРИМІТКИ:

¹ Штомпка П. Социальные изменения как травма / Петр Штомпка ; пер. А. Ю. Мосеева, Н. В. Романовский. // Социологические исследования. – 2001. – №1. – С. 8.

² Луман Н. Социальные системы : [очерк общей теории] / Никлас Луман ; [пер. с нем. И. Д. Газиева ; под ред. Н. А. Головина]. – СПб. : Наука, 2007. – С. 508.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта [Текст] / Ральф Дарендорф; пер. с нем. В. М. Степанкова. // Социологические исследования. – 1994. - №5. – С. 142-147.
2. Завальнюк В. В. Філософсько-антропологічні основи дослідження конфліктності світу в епоху глобалізації [Текст] / В. В. Завальнюк. // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – №60. – С. 7-13.
3. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта [Текст] / А. Г. Здравомыслов. – М. : Аспект-Пресс, 1996. – 317 с.
4. Зеленков М. Ю. Межнациональные конфликты: проблемы и пути их решения (правовой аспект) [Текст] / Михаил Юрьевич Зеленков. – Воронеж: ВГУ, 2006. – 262 с.
5. Зиммель Г. Созерцание жизни [Текст] / Георг Зиммель // Избранное / Георг Зиммель. – М. : Юрист, 1966. – 607 с.
6. Конт О. Дух позитивной философии : (Слово о положительном мышлении) [Текст] / Огюст Конт ; [пер. с франц. И. А. Шапиро]. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2003. – 256 с.
7. Конт О. Общий обзор позитивизма [Текст] / Огюст Конт [пер. с франц. И. А. Шапиро ; под ред. Э. Л. Радлова]. – Изд. 3-е. – М. : Либроком, 2012. – 296 с. – (Из наследия мировой философской мысли: история философии).
8. Луцишин Г. І. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації [Текст] / Г. І. Луцишин. // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2014. – №26. – С. 128-133.
9. Маркс К. Сочинения [в 50-ти т.] [Текст] / К. Маркс, Ф. Энгельс. Т. 28. – Изд. 2-е. – М. : Гос. изд-во полит. лит., 1962. – 768 с.
10. Політологічний словник [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://subject.com.ua/political/dict/374.html> - Назва з екрана.

11. Смульский С. В. Теоретико-методологические проблемы управления конфликтами в международных системах: дис. докт. полит. наук : 23.00.04 [Текст] / Смульский Сергей Владимирович – Москва, 1997. – 374 с.
12. Соціальна філософія : монографія [Текст] / [В. І. Воловик, М. А. Лепський, Т. І. Бутченко, О. В. Краснокутський]. – Запоріжжя : Просвіта, 2011. – 376 с.
13. Стрельцов Є. Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів [Текст] / Є. Л. Стрельцов. // Юридичний вісник. – 2014. – №4. – С. 133-137.
14. Тернер Дж. Структура социологической теории [Текст] / Дж. Тернер ; [пер. с англ. О. С. Гавриш и др.]. – М. : Прогресс, 1985. – 472 с.
15. Федірко І. П. Соціально-політичні конфлікти як об'єкт дослідження [Текст] / І. П. Федірко. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2005. – №73. – С. 63-65.
16. Шеллинг Т. Стратегия конфликта [Текст] / Томас Шеллинг; пер. с англ. Т. Даниловой, под ред. Ю. Кузнецова, К. Сониной. – М. : ИРИСЭН, 2007. – 366 с. – (Международные отношения).

Стаття надійшла до редакції 18.06.2016

REFERENCES:

1. Darendorf R., 1944 Jelementy teorii social'nogo konflikta [The elements of social conflict theory]. Moscow, 142-147 (in Russian).
2. Zaval'nyuk B. B., 2011 Filosofs'ko-antropolohichni osnovy doslidzhennya konfliktnosti svitu v epokhu hlobalizatsiyi [Philosophical-anthropological foundations of the study of conflict in the world in the era of globalization]. Odessa, 7-13 (in Ukrainian).
3. Zdravomyslov A. G., 1996 Sociologija konflikta [Sociology of conflict]. Moscow, 317 (in Russian).
4. Zelenkov M. Ju., 2006 Mezhnacional'nye konflikty: problemy i puti ih resheniya (pravovoj aspekt) [Ethnic conflicts: problems and ways of their resolution (legal aspect)]. Voronezh, 262 (in Russian).
5. Zimmel' G., 1966 Sozercanie zhizni [The contemplation of life]. Moscow, 607 (in Russian).
6. Kont O., 2003 Duh pozitivnoj filosofii : (Slovo o polozhitel'nom myshlenii) [Spirit of positive philosophy: the Word about positive thinking]. Rostov-na-Donu, 256 (in Russian).
7. Kont O., 2012 Obshhij obzor pozitivizma [An overview of positivism]. Moscow, 296 (in Russian).
8. Lutsyshyn H. I., 2014 Osoblyvosti suchasnykh zbroynykh konfliktiv v umovakh hlobalizatsiyi [Features of contemporary armed conflicts in the context of globalization]. Lviv, 128-133 (in Ukrainian).
9. Marks K., 1962 Sochineniya : (v 50-ti t.) [Works]. Moscow, 768 (in Russian).
10. Politolohichnyy slovnyk [Political science dictionary] Access: <http://subject.com.ua/political/dict/374.html>.
11. Smul'skij S. V., 1997 Teoretiko-metodologicheskie problemy upravleniya konfliktami v mezhdunarodnykh sistemah: dis. dokt. polit. nauk : 23.00.04 [Theoretical and methodological problems of conflict management in the international system]. Moscow, 374 (in Russian).
12. Sotsial'na filosofiya : monohrafiya, 2011 [Social philosophy]. Zaporizhzhya, 376 (in Ukrainian).
13. Strel'tsov Ye. L., 2014 Do pytannya pro sutnist' ta vydy mizhnarodnykh konfliktiv [The question of the nature and types of international conflict]. Odessa, 133-137 (in Ukrainian).
14. Turner Dzh., 1985 Struktura sociologicheskoy teorii [The structure of sociological theory] Moscow, 472 (in Russian).
15. Fedirko I. P., 2005 Sotsial'no-politychni konflikty yak ob'ekt doslidzhennya [Socio-political conflicts as an object of study]. Kiev, 63-65 (in Ukrainian).
16. Shelling T., 2007 Strategiya konflikta [The strategy of conflict]. Moscow, 366 (in Russian).

Пилипенко Яна Сергіївна – аспірант
Запорізький національний університет
Адреса: 69600, Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

Pilipenko Yana S. – postgraduate
Zaporizhzhya national university
Address: 66, Zhukovsky Str., Zaporizhzhya, 69600, Ukraine
Email: pilipenko.yana90@gmail.com

Пилипенко Яна Сергеевна – аспирант
Запорожский национальный университет
Адрес: 69600, Запорожье, ул. Жуковского, 66